

Határpererek, határjárás Ceglédén és környékén (1748–1760)

Zlinszky József periratai

— *Boundary Disputes and Setting the Boundaries in Cegléd and its Surroundings, 1748–1760. The Court Papers of József Zlinszky* —

Abstract In my research I have processed the legal documents of József Zlinszky written in Latin and Hungarian. His land lay on the so-called triple boundary between Irsa, Mikebuda and Cegléd in the 18th-century. Zlinszky had many conflicts with his neighbours due to the unsettled boundaries which often resulted in lawsuits. The only purpose of these lawsuits was to increase the claimant's territories, since the origin of wealth was landed property at this time. The relevant letters, legal papers and records show us how boundary walks were organized and how the proceedings happened in general. Furthermore, we get an insight into the 18th-century life: the documents reveal the answers for questions like how important religion and faith were, how boundaries were interpreted by the people, or what kind of role a shepherd could have in a proceeding.

KEYWORDS Cegléd, local history, 18th century, boundary disputes

Cegléd a 18. században

Cegléd rég óta királyi birtoknak számított. A 14. században I. Károly volt az, aki a királyi koronához csatolta. Az idők folyamán azonban többször is eladományozták. I. Lajos, illetve az ő édesanyja, Erzsébet királyné is a tulajdonosok sorába tartozott. Erzsébet azonban továbbadományozta 1368-ban, így került tehát a birtok az óbudai klarissza apácák kezére, kiknek földesurasága egészen 1782-ig fenn állt.¹ Az apácák főként Óbudán tartózkodtak, de amikor megjelent a török Magyarországon, Pozsonyba menekültek.² A távolság miatt csak közvetetten, tisztartók által tudták irányítani birtokaikat és azok lakóit, mely a legtöbb esetben nehézséget jelentett a városnak, hiszen a provizorok sokszor visszaéltek hatalmukkal.³

¹ BOROVSKY 1990. 359. 362.

² SCHWARCZ 2003. 208.

³ IKVAI 1982. 91.

Ceglédnek azonban nem csak ez a helyzet jelentett nehézséget. A 18. századi harcokból is jelentősen ki kellett, hogy vegye a részét, melyek, az addig folyamatosan fejlődő mezővárost hanyatlásnak indították.⁴ Elsősorban meg kell említeni a török uralom után fennálló osztrák uralmat, I. Lipót idején, aki által Magyarország érintve lett a spanyol örökösödési háborúban. E háború hátterében bontakozott ki a Rákóczi-szabadságharc, mely az abszolutizmusra törekvő császári hatalom ellen irányult.⁵ A városnak nem volt könnyű egyensúlyozni az osztrák hatalom és a Rákóczit támogató erők között. Hol a kuruc csapatokat kellett támogatniuk, hol az osztrákokat kellett elszállásolni és élelmezni a városban. 1710 után osztrák fennhatóság alá került a város, megszabadították sáncaitól, így nyílt várossá vált Cegléd. 1714 után vége lett a háborúnak, a csapatok hazajöttek, illetve a klarissza apácák is visszaköltöztek Budára. Miután kezdett minden lecsendesedni, XII. Károly svéd király seregei megjelentek, s 10 napon keresztül kellett őket ellátnia Ceglédnek, Kőrösnek és Kecskemétnek.⁶ Ennek hátterében az Északi háború állt. XII. Károly 1714-ben Benderből Stralsundba igyekezett. Útja során érintette Debrecen és Pestet. Így került tehát Cegléd közelébe a svéd király.⁷ Innentől békésebb idők következtek. III. Károlynak sikerült felszabadítania a még török kézen levő magyar területeket.⁸ Károly időközben azonban meghalt, és helyébe 1740-ben Mária Terézia került.⁹ Uralkodásának 1780-ban bekövetkezett halála vetett véget. II. József vette át a hatalmat, akinek irányítása alatt minden megváltozott. Számos szerzetesrend rendi életét megszüntette, köztük a klarisszákét is, így Ceglédet a vallási alaphoz csatolták.¹⁰

Határhasználat és határjárás

A határjelek között lévő területet a föld birtokosa szabadon használhatta. A jeleken belül volt érvényes a helyi közigazgatás és a bírászkodás. Tehát a határokon belül szabad használat és tulajdoni joggyakorlás volt érvényben. A zavartalan élet jele a békességes bírás volt, azonban számtalanszor megesett, hogy ezt a békét megzavarták a határ túlsó oldaláról. A leggyakoribb eset az volt, mikor a legelő állatok átmentek a határon, de volt arra is példa, hogy túlszántottak a határon és a termés a másik birtokán növekedett.¹¹ A nem megfelelő határhasználat villongáshoz is vezethetett a szomszédok között. A villongásból gyakran pereskedés kerekedett. Az egyik fél határpert indított a másik fél ellen és az ügy megoldásának érdekében határjárást tartottak.¹²

A határjárás egyik fajtája, mely az alább említendő iratoknál megfigyelhető, hivatalos úton történt. Kiküldött bizottság végezte. Ebben az esetben általában határperről volt szó. Első lépésként nekiláttak a bizonyságok szedésének. Azokat a személyeket, akik a szóban forgó határról valamilyen információval rendelkeztek, magukhoz rendelték, s előkészítették kihallgatásra. A pereskedő felek sokszor próbálták megvesztegetni a tanúkat, s ha úgy nem érték el sikert, akár

⁴ OPPEL 1931. 83–84.

⁵ KATONA 2008. 201.

⁶ OPPEL 1931. 89–97.

⁷ KATONA 2008. 207.

⁸ VELKER 1931. 100.

⁹ MITTÁK 2008. 367.

¹⁰ VELKER 1931. 101.

¹¹ SZABÓ 1955.

¹² TAKÁCS 1987. 156–159.

erőszakhoz is folyamodtak. Még a hivatalos határjárás előtti nap az ügyintézők bejárták a szóban forgó határokat, s majd csak az után vezették végig a tanúkat a határvonalakon. A határjárásban részt vettek a hivatalos küldöttek, a határjelölést végző személyek és a tanúk is. Ezt követően került sor a kihallgatásra.¹³

Mindenképpen meg kell említeni a határperrek anyagi vonzatát, hiszen ingyen akkor sem csinált senki semmit. A pereskedő feleknek gondoskodni kellett a tanúk meghívásáról, illetve azok napidijáról, hiszen a messziről elhozott tanúk ez által elestek a napi munkájuktól és jövedelmüktől. Ezen kívül biztosítani kellett a hivatalos személyek jelenlétét is. A költségeket ebből adódóan az is növelte, ha egy-egy per sokáig elhúzódott, és erre elég sokszor volt precedens.¹⁴

Zlinszky József

Zlinszky József központi szereplője a periratoknak. Esetében egy igen hosszú, éveken át tartó persorozatról beszélhetünk. Annyit tudunk róla, hogy nemesi családból származott, 1742-ben Irsán kapott földet egyfajta adományként és még ugyanebben az évben vármegyei ügyésznek választották meg.¹⁵ Az iratokból kiderül, hogy Zlinszky földje egy úgynevezett hármashatáron helyezkedett el, Cegléd, Mikebuda és Irsa között. Ez a hármashatár eléggé problémás résznek számított, hiszen ezen az egy helyen sok földtulajdonos területe találkozott. Mivel nem voltak biztos határok, mindenki azon igyekezett, hogy minél nagyobb területet alakítson ki magának. Zlinszky József is próbálkozott ilyennel. Megpróbálta területét kiszélesíteni úgy, hogy kicsit túlszántott a földjén a ceglédiek kárára, melyet később természetesen határper követett. Gyakorlatilag az összes szomszédjával pereskedett, mely eseteket a peres iratok elemzésekor szeretném részletesebben tárgyalni.

Az iratok általános jellemzői

Összesen tíz iratot dolgoztam fel, melyek közt egy levél, egy záradék, három bizonyáglevelé és öt jegyzőkönyv található.

A levél, a záradék és a bizonyáglevelek esetében leírom azok tartalmát, feltüntetve a fontosabb latin részeket és neveket.

A jegyzőkönyvek esetében szintén hasonlóképpen járok el, azonban érdemes kiemelni már itt a jegyzőkönyvek hasonlóságait. Azonos formula alapján épülnek fel. Latin bevezető szöveggel kezdődnek, melyből megtudhatjuk, hogy milyen célból és kinek az utasítására történt az iratok kiadása, illetve ki hajtotta végre a parancsot. Ezt követően, a „*De eo utrum?*”¹⁶ kezdő mondat után már magyar nyelven találjuk a bejegyzéseket. Lejegyezték a feltenni kívánt kérdéseket, utána pedig minden tanúnak válaszolnia kellett azokra. Sok esetben a tanúkat megeskették, hogy az igazat mondják. A határ szent dolognak számított, ezért tehát a hamis esküdteket és az ittas állapotban lévő tanúkat büntették. A büntetés lehetett az, hogy társai megvetették és háborgatták vagy Isten büntetését kellett elszenvedniük.¹⁷ Egyes határperrek szerint még ott a

¹³ TAKÁCS 1987. 159–163.

¹⁴ TAKÁCS 1987. 192–195.

¹⁵ KÖSZEGHY Sándor: *Pest vármegye nemes családjai* [online]: <http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0015/7.html> megtekintés: 2013. 04. 18. 15:10

¹⁶ 1757-es irat. Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára-Nagykőrösi osztály: XI. 616. *Óbudai Klarissza Rend Ceglédi Uradalmának iratai (1701–1780)*. [Továbbiakban: (XI. 616.)]

¹⁷ A hamis eskütétel miatt, Isten büntetését elszenvedő ember példája jelenik meg Arany János *A hamis tanú című balladájában*. *Maga a ballada egy valós történeti eseményen alapul, melynek központjában*

határjáráson sort került a büntetésre, mikor is az illető, a bűn elkövetése után megsüketült, megvakult vagy megütötte a guta. Ezek nagy része persze helyi monda volt, mely vallási alapokon nyugodott, de mutatja azt is, hogy az emberekben rejlő hit volt a legerősebb határvédelmező erő.¹⁸ Ha a megeskítésre sor került azt úgy láthatjuk az iratokban, hogy „hite után vallya”¹⁹, amely kiegészülhetett a következővel: „tudománya szerint vallya”²⁰. A jegyzőkönyvben lejegyzésre került a tanú neve, lakhelye, foglalkozása és kora. Például: „Tertius testis providus Stephanus Gács in possessione Majsa cir. 61. ad1: a midőn ezen tanú husz esztendő előtt tizenhat esztendeigh itt czeglédén lakott, és negy esztendeigh gulyás pásztorkodott”²¹. Ha összevetjük a tanúk adatait, akkor láthatjuk, hogy a foglalkozásuk a legtöbb esetben pásztor volt, illetve, a korukat csak hozzávetőlegesen tudták megmondani. Például: „annorum circiter 61”²², hiszen nem tudták pontosan, hogy hány évesek voltak maguk a tanúk sem, mivel ebben az időszakban még nem volt kötelező az állami anyakönyvezés.²³ A kikérdezett személyek nagy része idős és tapasztalt személy volt, hiszen ők még emlékezhetek a régi időkre, illetve tovább is tudták adni tudásukat.²⁴ Az, hogy nem felejtették el annyi idő távlatából, az annak volt köszönhető, hogy fülhúzást vagy bizonyos testi fenyítést alkalmaztak rajtuk a határ mutatása közben, hogy beleégjen emlékezetükbe az adott határjel. Az emlékezést segítette az is, hogy a határjárásban résztvevő felek belelőttek a határfába.²⁵ Az is megfigyelhető, hogy a tanúk általában nem helyi lakosok, jelen esetben, nem ceglédiek voltak. Főként az 1757-es iratnál figyelhető ez meg, melyet a későbbiekben tárgyalok. A vallomások lejegyzése után egy latin záró részt találunk, melyben közli az illetékes ügyvivő, hogy az ügyet lefolytatta, aláírással és pecséttel megerősítve kiadja róla a bizonyoságlevelet. Általában a következő formula ismétlődik az iratoknál: „*Super qua praevio modo per me peracta inquisitione testimonumque preinsertorum coram me dicitu fassione presentes extrado litteras testimoniales in Cegléd.*”²⁶

Az 1748-as irat

Ehhez az évhez tartozóan egy latin nyelvű bizonyoságlevelet találunk. Az iratban Zlinszky Józsefet fogják perbe mikebudai szomszédjai.

Maga az irat 1748-ban keletkezezett Pesten, azonban 1760-ban illetve 1767-ben is hitelesítették. Az ügyvivő 1748-ban Muslai Gábor és Horváth Ferenc volt, a hitelesítést pedig 1760-ban Vida István nótárius, valamint 1767-ben Bogyai János jegyző végezte. Az irat tartalma a következő: Mária Barbara grófnő illetve a nemes Blaskovics Ilona ez ügyben Beleznai János és Zlinszky

Ladány és Tarcsa közötti határper áll. A perben résztvevő egyik tanú, az öreg Márkus, hamis tanúzás miatt saját átkát újra és újra elsenvedi. Ez is mutatja tehát az eskütétel fontosságát, illetve intésként is szolgálhat a hazug tanúk számára.

¹⁸ TAKÁCS, 1987. 217–220.

¹⁹ 1757-es irat. XI. 616.

²⁰ Uo.

²¹ Uo.

²² Uo.

²³ FARAGÓ Tamás: Bevezetés a történeti demográfiába. [online]: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_09_Farago_Tamas_Bevezetes_a_torteneti_demografiaba/ch01s03.html Hozzáférés: 2014.02.02.

²⁴ TAKÁCS 1987. 161.

²⁵ TAKÁCS 1987. 173.; 177.; 189.

²⁶ 1754-es, 1757-es jegyzőkönyvek. XI. 616.

József ellen pereskednek, mivel mind igényt tartanak mikebudai földjükre, azonban a határok nem mindenhol és mindenki számára világosak. „*Illustrissima domina Maria Barbara (...) nec non nobilis domina Helena Blaskovics (...) contra et adversus illustrissimum dominum Ioannem Beleznaai (...) ac generosos dominos Stephanum Becz de Tass, et Josephum Zlinszkii intuitu excindendarum et sequestrandarum portionum suorum in praedio Mike Buda inclytis hisce comitatibus Pest, Pilis et Solt articulariter unitis adjacentibus [.....] iudicarium suscitassent.*”²⁷ Ez a pereskedés már hosszabb ideje tart közöttük, így határjárást kértek az adott területen, hogy megállapítsák mindenki részét törvényes úton. „*Processum, qui quidem crebrioribus terminis ventillatus, exposit judicialiter quoque terminatus extiti, (...) ad faciem praedicti Mike Buda exeuntes antequam divisionem (...), ut justa proportio erui possit.*”²⁸ A bizonyáglevél részletesen tárgyalja, hogy ki mennyi részt kapott a földből, illetve, hogy birtoka mettől meddig terjed. A továbbiakban említi a szöveg még több birtokost, akik szintén szereztek részt a földből, ilyen pl.: Horváth Imre, Szabó János és Becz István, kiknek árvái kaptak egy-egy bizonyos területrészt. Mikebuda felosztása után a mezők „*pratorum divisione*”²⁹ illetve az erdő felosztása „*divisionem sylvulae*”³⁰ következett, ahol szintén részletes leírást kaphatunk a felek megszerzett földjének arányáról. Ezt követően az ügy résztvevői megegyeztek a határokbán. „*Taliter itaque subdiviso inter partes collitigantes praesente super gestae totius rei serie praesentes extradeditimus literas testimoniales Pestini die 15. mensis maii 1748. Gebriel Muslai Iudlium m.p. Franciscus Horváth Jurassor m.p.*”³¹

Az 1754-es iratok

Ehhez az évhez kapcsolódóan három iratot találunk. Mind a három Cegléden keletkezett és kapcsolódnak egymáshoz. Az iratokban Zlinszky Józsefet fogják perbe ceglédi szomszédjai.

Az első irat május 9-én, Cegléden keletkezett latin nyelvű bizonyáglevél. A megbízott ügyvivő jelen esetben Muslai Gábor szolgabíró volt, aki Stupiczki János, óbudai fiscalis procurator felkérésére végzett vizsgálatot. Az ügy központjában Zlinszky József úr Cegléddel és Mikebudával határos földje áll. A területet az előbb említett úr felszántás céljára megkapta, azonban a ceglédi lakosok is igényt tartottak volna a területre, s így ki kellett vizsgálni a határjelek érvényességét, illetve, hogy jog szerint kihez is tartozik a terület. Ennek érdekében határjárást tartottak Stupiczki János, a tiszttartó, a számvető, a ceglédi esküdtek és más lakosok jelenlétében. Felmérték az új szántás nagyságát, illetve három albertirsai lakos megmutatta azt a három hányást, mely határjelként funkcionált. Ezek a határjelek hamisnak tűntek, illetve volt egy negyedik is, melyet elszántottak. A ceglédiek ezért nem akarták elismerni valós határnak, s úgy hitték, hogy a szomszédok állították fel rosszakaróan. Tehát Zlinszky József irstai földjét, melyet, mint már fentebb említettem, adományként kapott Cegléd és Mikebuda határában, a ceglédiek nem voltak hajlandóak elismerni, vagyis határprobléma kerekedett.³²

A második irat egy jegyzőkönyv, mely május 18-án keletkezett. Az előbbi oklevélhez kapcsolódóan, Zlinszky József ügyét vizsgálva, az említett határjáráskor készült tanúvallomásokat

²⁷ 1748-as irat XI. 616. (Függelék I.)

²⁸ Uo.

²⁹ Uo.

³⁰ Uo.

³¹ Uo.

³² 1754-es irat. XI. 616. (Függelék II.)

tartalmazza. Latin bevezetővel indul, melyből kiderül, hogy az óbudai szent Klára rend konventjének parancsára 1754. május 8. napján Bán Antal kiküldetett határjárásra, hogy az érintett tanuktól vegyen fel vallomást az említett ügyben, és derítse ki az igazságot azok alapján.³³ Ezt a részt követték a kérdések, melyek arra irányultak, hogy „*ki parantsolattyából szántották föl azon gyöpöt, mely szarvas tótúl napkelet felé fekszik*”, „*nevezett szerént kik szántották*”, illetve, hogy „*ki áskálta föl határ formára (...) három helyen az földet*”.³⁴ A tanúknál ebben az esetben nem az volt döntő, hogy idősek legyenek és tapasztaltak, hanem, hogy mindannyian érintettek legyenek az ügyben. A megkérdezett három tanú Zlinszky úrral kapcsolatban állt, kettő a tanúk közül segédkezett is a felszántásban. A tanúvallomásokból egyöntetűen kiderül, hogy Zlinszky József akaratából „*béres paitási*”³⁵ és jobbágiai segítségével szántották fel az említett területet. Azt is mindannyian megerősítették, hogy a határjelölést is Zlinszky József végezte el: „*egymástúl nem messze határ hányás formára három telek földnek lett környül árkolási senkitül mástól hanem Zlinszkii Joseph uramtúl tétetett, mivel a szántás előtt való nap maga kotsissával és enyihány jobbágyival azon helyre kiment az hol is másnap az nevezett környül árkolt három jelet látta az fatens*”.³⁶

A harmadik irat egy záradék, mely lezárja Zlinszky József ügyét. Az iratban felmerül kérdésként, hogy Zlinszky József úr Muslai Gábor szolgabíró és Horváth Ferenc révén birtokolja-e a területet, melyet Mikebudából hasítottak ki, illetve, hogy ennek a résznek a tulajdonjoga Ceglédet illeti-e. Ennek kiderítése érdekében határjárást tartottak. A tanúkkal és szomszédokkal három földhányást találtak. A határjelektől indulva felmérték a terület nagyságát és kiterjedését. Zlinszky úr is elvégezte a felmérést a saját részét illetően, melyet a jegyző végül elfogadott.³⁷

Az 1757-es iratok

Ehhez az évhez tartozóan négy határjárási jegyzőkönyvet találunk, melyekben egy adott határ meglétét és annak békés használatát vizsgálják kihallgatott tanúk vallomásai alapján. Az ötödik irat pedig egyfajta bizonyáglevél, mely összesíti a jegyzőkönyvekben felvett információkat. Az iratokat Pavlovits László nótárius pecséttel hitelesítette. Ezek az iratok egységet alkotnak, hiszen mind egy határjárás dokumentációi.

Az iratok Cegléden, március 28-án keletkeztek, tehát a határjárásokat tavasszal végezték. Az akkori kor embere számára a tavasz jelentette az újév, vagyis a gazdasági újév kezdetét. Ekkor általában ünnepi határjárásokat tartottak, melyek Szent György napjára estek, amely időpont sok helyen a munkák kezdetét jelentette.³⁸ Mivel Szent György napja április 24-e, így márciusban nem ünnepi határjárást tartottak.³⁹ De általános határújításról sem beszélhetünk, mivel, az általában a közösség számos tagját érintette, és, hogy ne essenek el a napi munkájuktól általában ünnepnapokon tartották.⁴⁰ Március 28-ához viszont semmilyen ünnep nem kapcsolódott.⁴¹ Ezen kívül nem járták be a Ceglédet körülvevő összes határt, csak Mikebudát érintő részeit,

³³ 1754-es jegyzőkönyv. XI. 616.

³⁴ Uo.

³⁵ Uo.

³⁶ Uo.

³⁷ 1754-es irat. XI. 616. (Függelék III.)

³⁸ TAKÁCS 1987. 169., 170–173.

³⁹ SZENTPÉTERY 1912. 96.

⁴⁰ TAKÁCS, 1987. 167–169.

⁴¹ SZENTPÉTERY 1912. 96.

ami arra enged következtetni, hogy ezt a határjárást is valamiféle per előzte meg, lehetséges, hogy az előbbi iratokból megismert felek illetve a Ceglédiek közötti határhasználati problémák miatt, de hogy pontosan mi is volt a vizsgálat oka azt nem tudhatjuk, hiszen ebből az évből nem maradt fenn több irat.

A jegyzőkönyvek azonos latin bevezetővel indulnak, melynek tartalma a következő: Pekin Antónia óbudai apácafőnökasszony parancsára, Galántai Fekete György helytartó a jelenlévő jegyzővel kiküldetett határjárásra Cegléd és a vele szomszédos Mikebuda határához, hogy azt megvizsgálják, illetve hogy a vallomásokat összegyűjtve megbizonyosodjanak az igazságról a határokat illetően. „*[I]llustrissimi ac magnifici domini, domini Georgii Fekete de Galantha, personalis praesentiae regiae in iudiciis locum tenentis et consilarii [.....] existens I. notarius, praesentibus fateor, et recognosco, quod posteaquam penes benignum suae maiestatis illustrissimae, pro parte et ad instantiam honorabilis Antoniae de Pekin, qua conventus s. monialium de vetero Buda, et insula leporum abbatissae (...) pro peragenda presenti inquisitione metali legitime exmissus fuisset, eorum anno et die datarum presentium praevia reambulatione metali oppidi cegléd, inter territoria eiusdem et eidem advicinantis praedii Mike Buda, (...) testibus ab infrascriptis juxta sub nexa deutri puncta collegerim, et expertus sim certi tudinis veritatem.*”⁴²

A következőekben egyesével megvizsgálom az iratok tartalmát és jellegzetességeit. A következő alfejezetek címei egy-egy határ nevét tartalmazzák, mellyel az adott jegyzőkönyv foglalkozik.

Apáca-orum

Ez a jegyzőkönyv az „Apácza oromja”⁴³ nevezetű határral foglalkozik. A szövegből kiderül, hogy a szóban forgó Apácza oromja „mind azon emlétett Budai utigh, és ot most is fönt áló Határig a Ceglédi földet az Irsaitul Határképpen valosztotta, és most is valosztja”⁴⁴

A kérdések arra irányultak, hogy a tanúk ismerik-e az Apácza oromja és a Farkas akasztó körtefa nevezetű határt, illetve hogy „Cegléd varossa maga földét mind ennek előtte, mind mostanság is békességessen birja, és használlya”-e.⁴⁵

A tanúk foglalkozása pásztor, csikós, bojtár, gulyás vagy béres volt, s bizonyos ideig Cegléden vagy annak határában tevékenykedtek, illetve éltek. Pl.: „Septimus testis providus Paulus Varju (...) annorum circiter 73. (...) ad 1. Ezen tanu bizonság 50 esztendő előtt 9-igs itt Cegléden buitárkodott”⁴⁶ Tehát itt is érvényes, hogy a leghitelesebb tanúnak a pásztorokat tekintették, vagyis azokat az embereket, akik hivatásukból adódóan ismerték a határokat. Az előbbi példából látható, hogy a tanúkat más néven bizonságnak is hívták. A bizonságok életkora ebben a jegyzőkönyvben 50–82-ig terjedt, tehát a tapasztaltabb, és idősebb embereket hallgatták ki. Mindegyik tanú emlékezett az említett határookra, s az egyik meg is említi, hogy „mely hánt határron emlékezetül edgyszer meg is csapták”⁴⁷ Tehát Ikrada Jánoson testi fenyítést alkalmaztak, hogy emlékezetébe vésődjön a határ. De volt olyan is, aki „mas öreg emberektülis ugy hallotta”⁴⁸ vagyis ő maga csak másoktól tud arról a határról. Érdemes megfigyelni azt, hogy a meghallgatot-

⁴² 1757-es jegyzőkönyvek bevezetője. XI. 616.

⁴³ 1757-es jegyzőkönyv. XI. 616.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ Uo.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ Uo.

tak egyike sem ceglédi lakos, csak egy bizonyos ideig élt Cegléden, de végül mindegyik elköltözött. Véleményem szerint ennek oka, hogy szerettek volna minél pártatlanabb tanúkat kihallgatni. Abban az esetben, ha egy határper ügyében kellett volna határjárást végezni, és olyan pásztorokat hallgattak volna ki, akik még akkor is ott dolgoztak, nagyobb lett volna a megvesztegethetőség, illetve a hamis tanúzás lehetősége.

A jegyzőkönyvből két érdekes információ is kivehető. Az egyik ilyen, egy Császár nevezetű ember említése, aki Cegléd bírja volt. Megtudjuk róla, hogy öngyilkos lett, és a Farkas akasztó körtefánál temették el: *„Czegled várossanak volt Császár nevezetű bírja mint maga gyilkossa ott az határon temettetett a hóhér áltol el, mégyen el az határ”*.⁴⁹ Az ő sírhelye, egyben határjel-ölökként is szolgált az ott lévő fa helyett, mivel a vadkörtefa már nagyon régi volt, és féltek, hogy kidől, tehát elveszik a határjel.⁵⁰

A másik pedig, hogy a szóban forgó határt évenként megújították, tehát minden évben végeztek határjárást: *„minden esztendőben meg ujjeztani szokott igaz valóságos hánt határra”*.⁵¹

A tanúvallomásokban találkozhatunk határproblémákkal is, melyek abból adódtak, hogy valaki nem tartotta be a határhasználat szabályait. Erre példák: *„alul Czeglediek éltek, és használtak magok földjét, Irsaiak pedig föllül szantották s vetették, denem éppen azon határokhogh ugy hogy azokat a szántással meg sértették volna, a mint most meg sértve lenni tapasztaltattak a tanu áltol”*; *„de anyira a határookra mégse eresztették ki az ekét mint most már altolok meg is sértve tapasztaltattak lenni”*.⁵² Ezekből kiderül, hogy megesett, hogy a felszántott terület a határjelen túla esett, megsértve ezzel más tulajdonát. Ugyan ez vonatkozott a kaszálásra is. Pl.: *„az Irsaiaknak kaszajokat elszedték, hogy bé találtak valamivel az határon kaszálni”*.⁵³ Sokszor volt rá példa, hogy a legelő állatok átkóboroltak a határokon, s ekkor ezeket az állatokat befogták az ottani földtulajdonosok, és csak bizonyos zálog fejében adták vissza őket. Pl.: *„tilalom után, a nagy rétrül mihelyt az apácza oromjánál altol jött az Irsai marha bé haitattván az Czeglédiek, ugy váltottak ki, Irsaiak altol”*.⁵⁴

Hármas határ Kőrös felől

Ez a jegyzőkönyv, a Kőrös felől, hármas határral foglalkozik. A jegyzőkönyvben feltett kérdések arra vonatkoztak, hogy tudja-e a tanú, hogy a Hármas határnál *„ceglédi, körösi és mike Budai Határok össze ütköznek”*,⁵⁵ illetve, hogy onnantól a Szarvas tó nevezetű helyig a földet békességben bírják a ceglédiek. Az első kérdésnél a 13 tanúból csak 5 ismerte ténylegesen az említett határt, a többi csak hallotta másoktól. A második esetben pedig egyöntetűen megerősítették, hogy *„ceglédiek marha járással, szabad legeltetéssel, és midőn a Szarvas Tóban viz volt itatással is békességessen birták, és használták magok földjüket, soha háborgatások Mike Buda felől nem lévén”*.⁵⁶

Ebben a jegyzőkönyvben már találkozhatunk 30 éves tanúval is, és a kihallgatottak között találhatunk bérlőket is. Az iratban ez úgy jelenik meg, hogy *„Bicskeiekkel edgyütt arendaban*

⁴⁹ Uo.

⁵⁰ HIDVÉGI 1984. 21.

⁵¹ 1757-es jegyzőkönyv. XI. 616.

⁵² Uo.

⁵³ Uo.

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ Uo.

⁵⁶ Uo.

⁵⁷ Uo.

birván Mike Budai pusztát”.⁵⁷ Az iratból kiderül, hogy a szóban forgó mikebudai pusztá akkor Belenznai János tulajdonában volt, aki, már koros lévén, bérbe adta az említett tanúknak, s ők bicskeikkel együtt árendálták az említett földet.⁵⁸

Hármas határ Irsa felől

Ez a jegyzőkönyv az Irsa felőli hármas határral foglalkozik. A kérdések arra irányultak, hogy tudja-e a tanú, hogy „*Czeglédi föld hol Mike Budatul, hol már Irsától határképpen valosztatott légyen, s most is valosztatnék*”, illetve, hogy Cegléd a saját földjét „*békességessen birta, birja és használja*”-e.⁵⁹

Fontosabb információk is kivehetők az iratból. Az egyik, az, hogy Basó János azt nyilatkozta, hogy az említett határok „*villongás alatt vannak*”⁶⁰ az 1754-es iratokban fentebb említett Zlinszki úr miatt. Tehát láthatjuk, hogy a határháználatti vitákat villongásnak nevezték. Illetve szó esik Mikebuda felosztásáról az egyik tanúvallomásban, mely területből Zlinszki József is részt kapott. Tehát az 1754-ben folyt határvíta, Zlinszki József illetve a ceglédi lakosok között, melynek ügyét még abban az évben kivizsgálták, úgy tűnik rá két évre még mindig fenn állt.

Szarvas-tó

Ez a jegyzőkönyv a Szarvas tó nevezetű határral foglalkozik. A kérdések arra irányultak, hogy tudja-e a tanú, hogy „*azon Tóó valóságos Szarvas Tó légyen, és ugyan a czeglédi földet a mike Budaitul határképpen valosztaná*”,⁶¹ illetve, hogy ezt a területet békességben bírja Cegléd városa.

Kiderül a tanúvallomások alapján, hogy a mikebudai földet „*körössi némely gazdák arendalták*”,⁶² illetve, hogy a fent nevezett Szarvas tó „*Groff Hardekne részére birattatik most*”.⁶³ Ismét találkozhatunk Mária Barba grófnővel, akit itt Hardekné néven emlegetnek, és itt is megerősítik, hogy ő földtulajdonos volt. Szintén megjelenik Zlinszki úr, akiről páran meg is jegyzik, hogy ő Mikebuda felosztásakor szerzett magának földet, s akkor ki is jelölte határait, mely határok jogos voltát a ceglédiek igen csak megkérdőjelezték. „*Zlinszkii Urnak Mike Budai földön lévő részét jelentő nem régi határ mellett föl Irsa fele, némely éren, és Mike Budaiak által az ulta föl szántatott, s most már vetés földeken keresztül, tudgya tapasztalta hogy mindenkori czeglédi földnek tartottak azon szántó földek némely része, mely Czegléd felé vagyon, mert azon éren szokott a marhajai czeglédiek gyakorta itatni*.”⁶⁴

Összefoglaló bizonyáglevél

Ez az összegző bizonyáglevél a határjárás lezáró irat. A rövid latin bevezetőben leszögezi, hogy a határjárás megtörtént Cegléd és Mikebuda között, illetve utána felsorolja a vizsgált határokról vonatkozó megállapításait a tanúvallomások alapján. Fontos megemlíteni, hogy a tanúk mind esküt tettek: „*vezettettem az alább megh irtt és hitezetett tanuk által*”.⁶⁵ A fent felsorolt határokat mind valóságosnak nyilvánította az elmondottak alapján, vagyis „*tanuk által bizonyítottat*”.⁶⁶

⁵⁸ Uo.

⁵⁹ Uo.

⁶⁰ Uo.

⁶¹ Uo.

⁶² Uo.

⁶³ Uo.

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ Uo.

⁶⁶ Uo.

Kiderül az iratból, hogy „*e mostani Határ járása Cegléd várossának, a Privilegialis Határ Levele szerént esnék*”,⁶⁷ tehát Cegléd tulajdonába volt a város határlevele. Ezt azért is fontos kiemelni, mivel sok város elvesztette a határlevelét. Ennek oka lehetett a háború, népesség- vagy településpusztulás is. Azonban arra is volt precedens, hogy a határlevél, illetve annak tartalma az uradalmak kiterjedésének útjában állt, és ilyenkor, rejtélyes módon eltűntek a határlevelek.⁶⁸

Zlinszky József neve ismét felbukkan az összegzésben. Arra következtethetünk a szöveg alapján, hogy Zlinszky igenis kiterjesztette földjét ceglédi területre, azonban az általa létrehozott új határt elfogadták tényleges határként. „*Zlinszkii Joseph úr által föl szántatott régi valóságos, most be vetve lévő Ceglédi földeken az hármás határ helyre menvén ahol már Irsai helység Mike Budai pusztá és Cegléd várossa földjei özve mennek, és ott az hármás határoknak ketteje, mostis láczatosan megh vagyon s azokkal hasonlóképpen most Mike Budával végsőképpen majd pedig el kezdődve Irsával, Cegléd határoztatni a tanuk által bizonyítottat.*”⁶⁹

Az 1760-as irat

Ehhez az évhez tartozóan egy latin nyelvű levelet találunk. Beniczky István comes írta a levelet Barkóczi Margit óbudai apácáfőnöknőnek és az egész konventnek. „*Reverendissime domina Margaretha Batkóczi qua venerabilis conventus sancti monialium Budensium abbatisa, adeoque toti eidem conventui hae reflexoriae tradantur.*”⁷⁰ A levél tartalma a következő: Barbara grófnő, kinek házastársa Hardek Frigyes gróf, illetve az irsai Zlinszky József és István, valamint más érdekeltek határjárás lefolytatását kérték Isra, Mikebuda, Cegléd és Tápió Szent Márton területei között húzódó határ miatt. „*[R]equisitionem illustrissimae dominae comitis-sae Barbarae ab ecclesia, (...) nec non nobilis domini Josephi Zlinszki de Irsa, Stephani item Irsai, ac aliorum cointeressatorum, ratione metalis differentis inter possessionem Irsa, Mikebuda, ac oppidum cegléd nec non Tapio, Sz. Márton, (...) anni 1759 evocata extitisset.*”⁷¹ 1759. január 13-án be is idézték őket, azonban az ügyet felfüggesztették az ügyvivő személyének megváltozása miatt. Beniczky István arról ír, hogy a kért határjárás időpontját 1760. június 9.-ére, illetve az azt követő napokra tűzi ki. „*(...) necessitate etiam ita serente oculandorum remonstracione in diem 9. mensis junii anni currentis 1760, cum subsequentibus ad id aptis juridicis diebus in liberam.*”⁷² A kért határjárást 1760. június 21-én fejezték be, azonban maga a határjárási jegyzőkönyv nem lett pecséttel hitelesítve, így azt nem tárgyalom külön. Az irat végén nem találunk bizonyítékot arra, hogy a határvizsgálat végül is kinek kedvezett, de próbált az ügyvivő igazságosan eljárni. „*Ego enim cum adjunctis mihi id facturum sum in praemissis, quod Iuris et Iustitiae dictaverit.*”⁷³

Összegzés

Az iratokból több általános információ is megtudható Ceglédről. Pl.: Cegléd az általam vizsgált időszakban Pest, Pilis és Solt egyesült vármegyéhez tartozott. 1748-tól 1760-ig terjedő időszakban az iratok két apácáfőnökszonyt említenek. Az egyik Pekin Antónia, a másik pedig

⁶⁷ Uo.

⁶⁸ TAKÁCS 1987. 165–167.

⁶⁹ Uo.

⁷⁰ 1760-as irat. In: XI. 616. (Függelék IV.)

⁷¹ Uo.

⁷² Uo.

⁷³ 1760-as irat. XI. 616. (Függelék IV.)

Barkóczy Rozália Margit. Megismerhetünk számos akkori ügyintézőt: Muslai Gábor szolgabíró, kinek bírótársa Horváth Ferenc volt; Vida István, Bogyai János, Pavlovics László és Bán Antal jegyzői munkakört láttak el; Galántai Fekete György a királyi személyes jelenlét helytartója, valamint Stupiczky János procurator volt.

Az iratokról ezen kívül elmondható, hogy mind az óbudai klarissza apácák földesurasága idején keletkezett, pontosabban keletkezési idejük 1748-tól 1760-ig terjed. Másodszor az általam kiválasztott iratok pecséttel hitelesítettek. A harmadik hasonlóság közöttük maga a központi téma, a határjárás, illetve határhasználati problémák, melyet mindegyik irat többé vagy kevésbé érint. Ezen belül is Mikebuda földje és Cegléd városa áll az iratok középpontjában. Elgondolkodtató, hogy a nemesek miért pont Mikebuda területén kívántak maguknak földet szerezni. Ennek egyik lehetséges oka az, hogy a környező városoknak, mint pl.: Ceglédnek, már volt földesura, aki jogosan birtokolta a területet. Jelen esetben az óbudai apácarend. Ezáltal nem volt arra esélyük, hogy Cegléden földet szerezhessenek. A másik ok pedig az lehet, hogy nem is ők választották ki maguknak a földet, hanem örökölték esetleg vagy adományként kapták a királytól. Ezek alapján úgy gondolhatták, hogy ők igen is jogot formálhatnak a területre. A negyedik közös pont, az iratokból megismert személyek: elsődlegesen Zlinszky József, aki mindegyik per esetében érintett fél volt, valamint Hardekné, illetve a még megemlített Beleznay János és Blaskovics Ilona. Ebben a században megjelentek a nemesek a térségben,⁷⁴ akiknek föld iránti igénye határproblémákhoz vezetett. Az említett felek, akik a vizsgált határperekben részt vettek, mind nemesek voltak. Annak oka, hogy szegényebb rétegek nem képviseltették magukat határperekben, és csak nemesekkel találkozhatunk a perek során a következő lehet: egy-egy határper, illetve határjárás nagy összegeket emésztett fel, nemesek lévén volt arra pénzük, hogy pereskedjenek egy adott földért, még akkor is, ha több évig elhúzódott. Erre példa lehet Zlinszky József ügye is, hiszen az iratokból láthatjuk, hogy éveken keresztül vagy a nemesekkel vagy a ceglédi lakosokkal pereskedett.

Ebben a korszakban a vagyon alapja a föld volt, így, véleményem szerint mindenképpen megérte egy-egy földterületért pereskedni akár évekig, hiszen ha az illető személy megkapta a tulajdonjogot, akkor onnantól kezdve élvezhette a föld adta lehetőségeket, gondolhatunk itt elsősorban a jobbágyokra és a tőlük kapott beszolgáltatásokra. Az iratok tartalmaztak olyan fontosabb információkat, melyek szélesíthetik a Cegléd történelméről alkotott képet. Mivel ebben a fondban még legalább 30 irat található, azok feldolgozása is mindenképpen hasznosnak bizonyulna a jövőben.

✱

⁷⁴ RÉVÉSZ 1955. 23.

FÜGGELÉK

I.

(1748)

Infrascripti I. comitatum Pest, Pilis et Solt articulariter unitorum Judlium et Jurassor, damus pro memoria: Qualiter anno recenter praeterio 1747 die 4 mensis maii in libera, ac regia civitate pestiensi comitatu nominis eiusdem adjacentis. Illustrissima domina Maria Barbara nata baronissa ab ecclesia prius quidem illustrissimi condam domini baronis Ferdinandi a Laffert, nunc vero illustrissimi domini comitis Friderici ab Hardek [... ...], qua etiam prolium suarum ex praefato. Domino priori marito suo susceptorum, et progenitarum naturalis, et legitima tutrix, atque curatrix nec non nobilis domina Helena Blaskovics, Egregii olim Stephani Gellerd relictæ, qua prolium suarum, ex paefato domino, et marito suo susceptorum aequae naturalis tutrix. ac curatrix velut. A. A. contra et adversus illustrissimum dominum Ioannem Beleznaï, Sacre caesareae regiae maiestati generalem campi vigiliarum praefectum, et unius legionis Egrestis militia hungaricae colonellum, nec non per illustres, ac generosos dominos Stephanum Becz de Tass, et Josephum Zlinszkii intuitu excindendarum et sequestrandarum portionum suorum in praedio Mike Buda inclytis hisce comitatibus Pest, Pilis et Solt articulariter unitis adjacentibus [... ...] iudicarium suscitassent. Processum, qui quidem crebrioribus terminis ventillatus, exposit judicialiter quoque terminatus exstiti, cuius latce sententia sine, ut id quod judicialiter ad inventum gabetur, debita executioni demandetur, die 4. Mensis may anni infrascripti ad faciem praedicti praedii Mike Buda exeuntes antequam divisionem in [... ...], ut justa proportio erui possit, primum et ante omnia longitudinem, et latitudinem secundum orgias denumerando, ut praemissa hac mensuratione aequa, et competens divisio metiri, partibus que portio adjudicata tradi possit, ejusdem praedii longitudo per medium scissa incipiendo a Dány Sz. Miklos usque ad aliud praedium Mise nominatum constituti orgias 4500. latitudo vero numero 3672 a praedio Vacs usque terrenum Irssa medietas itaque in longitudinem sumpta facit orgias 2250. sequestrato dein per longitudinem praedio domina Helena Blaskovics viduae gellerdianae 300. Illustrissimo vero domino generali Joanni Beleznaï 1500. siquidem dominae gellerdianae viduae tertialitas, memorato autem illustrissimo domino

generali sextalitas, qua medietatem totius praedii constituit, competeret, cum signorum, et cumulorum designatione sequestravimus, portionem que gellardianam praediis Vacs, et Mise, Belesznaianam autem aequae Vacs et Dany Sz. Miklos conterminam reliquimus. Alia porro Medietas per longitudinem sumpta versus Irssa, et Czegléd interjacens, inter reliquas partes ita sequestrata habetur, quod nimirum dimensurato jam semel praedio ubi medietas adinventæ est triplici signo terreo erecto candem ratam medietatem versus Czegléd adjacens quae quartalitem totius Praedii constituit illustrissimae dominae comitissae hardekianae novem in latitudine jacca cumulorum erectione sequestravimus, ac ordias numero 2250: medietatem, domino Josepho Zlinszkii octavalitatem in se complectentem [... ...] 1125. Orgias dinum erantes penes diversoria in latitudine stratis [... ...] 6. cumulis a reliquorum portionibus segregavimus A. Zlinszkiano demum signo intra diversorum angulari uno ulterio vero in directa linea constituto numeratae sunt orgiae 962 ½ pro parte orphanorum emerici Horváth Joannis Szabo, ac alterius Laurentii Szabo sedecimalitatem in se complectentem primum duobus cumulis ideo, ut a portione illustrissimi domini generalis Beleznaï, in transverso vero versus Irssa 6. parter cumulis interjectis ut a jure domini Stephani Becz orphanorum portio distingueretur erectis existatntibus: Tandem pro jure memorati domini Stephani Becz residuam sedecimalitatem in eodem tractu penes partem praedii Dány Sz. Miklos memoratas orgias sine se [... ...] reliquimus, Abinde vero pro pratorum divisione, et sequestratione, ad lotum antiquae coloniae proficiscentes, per medium ejusdem prati 432. orgias numeravimus, totius vero prati ambitum metis: ut a terris arabilibus pro [... ...] aptis sequestrari possit: circumdar fecimus, hocque modo tertiolitatem gellerdianam et sextalitatem Beleznaianam ex una parte, ex alia vero versus diversoria quartalitem comitissae Hardegianae, octavalitatem Zslinszkianam, sedecimalitatem orphanorum emerici Horváth, et Szaboianam, aliam porro sedecimalitatem domini Stephani Becz ita signis, et cumulorum erectione divisimus, ut ipsa ecclesia antiquae coloniae ad ius gellerdianum reciderit tandem ultimo dumetorum ad diversoria existentium divisioni operam dantes numeravimus orgias numero 360. Quia vero tota sylvala in portione memoratorum orphanorum una cum duplici diversorio inciderit, ne per hujusmodi divisionem sylvalae ex portione orphanorum decrescat, dam-

numque ipsis causetur in bonificationem hujus pro orphanis factam ex consensu partium assignantur 72. remanent itaque pro divisione orgia 288. Ideo pro illustrissimo domino generali Belecznai, et domino Stephano Becz 54. orgiae ex parte inferiori, ex superiori vero parte 72. ex [...] sylvula excisci sunt, residua vero pars ex unanimi consensu dominorum dividendum una cum portionibus orphanorum indivisa remansit, ut mutua correspondentia sylvula aptius tueri, et custodi possit, diversoria vero orphani in portione eorundem existentia ergo jam factam aestimationem hoc modo apprehendent, ut pro structura, omnibus que in aedificium factis impensis, alias ex crudis lateribus coagulatis domino illustrissimo domino Joanni Beleznai [...] 200. illustrissimae vero dominae comitissae Hardekianae pro alio aequae [...] labore [...] 25. effective numerari, hoc que modo dominium possessorium que utriusque ingredi valeant. Non secus sylvula a colle sabuloso, ad viam curulem existente totius eiusdem monticuli tractus versus Kőrös protensus usque ad limites domini Josephi Zslinszkii remanet pariter pro orphanis, ut porro domino quoque Josepho Zslinszky ex eo capite, quod prata ex assignata juspacio procurari possie, obligarunt se omnio partes tautam, quantam ex suae dominationis portione excisam habent plagam alibi bonificaturam. Taliter itaque subdiviso inter partes collitigantes praesente super gestae totius rei serie praesentes extradedimus literas testimoniales Pestini die 15. mensis maii 1748. Gebriel Muslai Iudlium m.p. Franciscus Horváth Jurassor m.p.

Anno 1760

die 19. mensis januarii Pestini occasione sedis I. comitatum Pest, Pilis et Solt articulariter unitorum judriae praesentes testimoniales super divisione terreni Mike Buda, ad priorem redintegrationem accommodatae, subque actuali consensu cum vitiatis collatae, in eademque parte, ubi vitiatio intercessisset, plerie redintegratae, processui illi fundamentali divisionali adnectendae, et pro originalibus ognoscendae determinantur. Sigilli per Stephanum Vida praeibatorum I. Comitatum [...] V. notarum m.p.

Paesens par, cum suo virginalis in omnibus adaequate cohaerere, presentibus testor. Sig. Pestini, die 3tia Junii 1767.

Joannes Bogyai, I.

comitatum Pest, Pilis et Solt art.
unitorum [...] [...] Notarius

II.

(1754)

Infrascripti I. comitatum Pest, Pilis et Solth articulariter unitorum judlium et jurassor presentium per vigorem fatemur, et recognoscimus; quod nos die 6. mensis maii anni infascripti, ad requisitionem perillustris, ac generosi domini Joannis Stupiczky, qua S. monialium de vetero = Buda, et insula leporum ordinum fiscali procuratoris, ad faciem territorii Czeglédiensis: ut pretendere exeuntes, plagam illam, qua ex parte meridionali portione perillustris, ac generosi domini Josephi Zlinczky Mike Budensi immediate contermina est, et pro millio per [...] domini Josephum Zlinczkii recenter arari capta habetur, presentibus dominis Joanne Stupiczky fiscali, nec non provisore, rationista, et [...] czeglédiensi, ac quam plurimis ibidem existentibus Czeglédiensibus juratis et inhabitatoris prefati oppidi predictam plagam ubi nimirum in latitudine, ita et longitudine, recens aratura quantum exportaret per passus dimensurantes, reperimus itaque [...] huius occularae, quod latitudo in inferiori parte constituat ordinarios passus 400. in superiori vero parte 600. longitudo autem totum arature efficit passus ordinarios 1370. demum soli czeglédinsis incolae tres in ordine longiori intervallo coliculos ostenderunt, demonstrantes recenter in circui eorundem terram effossam, et in verticem cujus libet impositam, ut aliqualem dumtaxat figuram metarum [...], et ad fictitos hos cumulos recenter in formam metarum per girum effosiomis terrae, politos, araturam Irsarensis exercere valeant preter hos quantum ad sue signum in superioris plaga aratura exstitisse Domini Zlinszkii retulerat, quod Czeglédiensi nunc occasione huius araturae subarari fecerunt, recognoscendo ad ipsum soli etiam prefati oppidi incolae tribus ad sue pre-existentis, quartum illum aliis tamen aequalem coliculum subarari fecisse, sed quemadmodum priores tres ad sue exstantes pro reali meta agnoscere vellent, quin immo usui et pervetusto possessorio iugiter in haerere, semet iteratis vicibus declararunt. Super qua per nos peracta in facie loci occulara praesentes sub sigillis, et subscriptionibus nostris iurium prefati v. conventus futuram in cautelam necessarias extradedimus literas testimoniales buda 9. May 1754.

Gabrial M. eorundem I. comitatum
processnalis Judlium

III.

(1754)

Infrascriptus inclytae fabulae regiae iudicariae iuratus notarius tenore presentium fateor et recognosco. Quod posteaquam ego penes benignum suae maiestatis pro parte et ad instantiam venerabilis conventus S. monialium Budensium ordinis S. Clarae de veteri buda, et insula leporum emanatum mandatum compulsorium mihi perceptorie sonans et directum sine experiendae veritatis utrum videlicet dominus Josephus Zlinskii de Irsa penes excisam sibi de anno adhuc 1748 die 15 mensis maii per dominum Gabrielem Muslai Iudlium et Franciscum Horváth jurassorem in praedio Mike=Buda facta etiam inter reliquos possessores iudria per longum et latum mensuratione [...] versis Czegled portionem maneat? An vero terminos eiusdem Mike Budensis Praedii occasione praeattacta mensurationis positos et per perstatus dominum Josephum Zlinskii remonstratos excederet ac versus terrenum Czegled serperet? Cuius ut veritas accuratius prodiret anno, mense et die quibus ab infra assumpti mecum ad fatiem loci providos Mathiam Dubra et Jacobum Milostnii Incolas Albertienses occasione iam attacta iudicariae sequestrationis et mensurationis presentes ac per testimonio adhibitos ita etiam tenore litterarum domini iudlium et iurassoris super facta iudria executione et a vicinis terrenis sequestrationis sonantem quibus combinatis et testibus adiuratis ductus sum per nominatos testes ad tres illos cumulos terreos quibus domini sequestrantes iudices centrum medietatis Praedii Mike Buda signarunt a quo centro secundum factam mensurationem dominorum exequentium versus Czegled dominus Josephus Zlinskii comperitur numeratas habuisse orgias 1836 dum autem ego cum profatis testibus a centro illo tribus metis signato orgia liter de cumulo in cumulum versus terrenum czegled mensurassem comperi ad oculum quod D. Josephus Zlinskii pro ut eiusdem araturae testarentur. anno abhinc secundo ultro quam eidem assignatum per dominos exequentes fuerit in orgiis 142: versus Czegled protensis anno autem currenti circa diem 30: mens aprilis 208: adeoque iam in toto ad orgias 350: portionem suam extenderit.

Super cuiusmodi per acta per me iudria oculatione et comperta rei veritate presentes meas iurium supra fati S. Conventus futura pro cautela necessarias Syngrapha et sigillo propriis munitas extradedi literas testimoniales. Datum Czegled die 31. may. 1754

[... ...]

Hátoldal:

Oculata quod plagam per Josephum Zlinskzy subararat

IV.

(1760)

Reverendissima domina abbatissa [...] eo [... ...]

Non dubito, recordabitur: qualiter in anno 1756. penes ecclesiae missionem I. comitatum Pesth, Pilis et Solth articulariter unitorum ad instantia, et requisitionem illustrissimae dominae comitissae Barbarae ab ecclesia, illustrissimi domini comitis Friderici ab Hardek consortis, qua etiam prolium suarum ex priori domino, et marito suo barone a Lafferts susceptarum, et progenitorum naturalis tutricis, et citatricis, nec non nobilis domini Josephi Zlinskzy de Irsa, Stephani item Irsai, ac aliorum cointeressatorum, ratione metalis differentis inter possessionem Irsa, Mikebuda, ac oppidum czegléd nec non Tapio, Sz. Márton dictis comitibus ad jacentes, respective etiam in 13. Mensis januarii anni 1759 evocata extitisset, quia nihilominus per mutationem officii causa eadem in suspenso haesisset, et ex determinatione etiam comitatus in me, velut in officio successorem condescendisset. Dicta porro partes eundem metalem processum prosequi vellent ideo pro ejusdem causa revisione, et necessitate etiam ita serente oculandorum remonstratione in diem 9. mensis junii anni currentis 1760, cum subsequentibus ad id aptis iuridicis diebus in liberam, ac regiam civitatem Pestensem, ejusdem nominis comitatu ad jacentes praefigo terminum. In quo loco et termino suo modo comparere, et subsequenter necessitate ita exigente in facie quoque loci agenda agere non intermittat. Ego enim cum adjungendis mihi id facturum sum in praemissis, quod Iuris et Iustitiae dictaverit ordo, perseverans [... ...]

Servus obligatissimus
Stephanus Beniczky
Comes

Hátoldal:

Reverendissime domina Margaretha Batkóczy qua venerabilis conventus sancti monialium Budensium abbatissa, adeoque toti eidem conventui hae reflexoriae tradantur, dominae colandissimae.
Pro. cl.

FORRÁSOK

- Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára-Nagykőrösi osztály: XI. 616. Óbudai Klarissza Rend Ceglédi Uradalmának iratai (1701–1780).
- Felhasznált irodalom
- BÁRTFAI SZABÓ LÁSZLÓ (1938): *Pest megye történetének okleveles emlékei 1002–1599*. Budapest.
- BOROVSKY SAMU, Dr. (szerk.) (1990): *Magyarország vármegyéi és városai: Pest-Pilis- Solt- Kiskun vármegye II. Budapest, Dóvin művészeti KFT.*
- DÉKÁNY ISTVÁN (1955): Cegléd földrajz-történeti fekvése. *Ceglédi Élet* 1. sz.
- FARAGÓ TAMÁS: *Bevezetés a történeti demográfiába*. [online]: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_09_Farago_Tamas_Bevezetes_a_torteneti_demografiaba/ch01s03.html Megtekintés: 2014-02-02
- GYÖRFFY GYÖRGY (1998): *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza IV*. Budapest, Akadémia kiadó.
- HIDVÉGI LAJOS (1984): *Pusztabokrok. Adatok Cegléd és környéke településtörténetéhez a régészeti, történeti források és a földrajzi nevek alapján*. Cegléd.
- HÜBNER EMIL (1955): Cegléd gazdasági képe a XVIII. században. *Ceglédi élet* 1.
- HÜBNER EMIL (1955): Jobbágyzendülések Ceglédén a XVIII. században. *Ceglédi élet* 1.
- IKVAI NÁNDOR (szerk.) (1982): *Cegléd története*. Szentendre, Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága.
- KATONA ANDRÁS (2008): *Kora újkori egyetemes történelem (XV–XVIII. század)*. Budapest, Nemzeti tankönyvkiadó.
- KŐSZEGHY SÁNDOR: *Pest vármegye nemes családjai* [online]: <http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0015/7.html> Hozzáférés: 2013. 04. 18. 15:10
- MITTÁK FERENC (2008): *Képes magyar krónika*. Debrecen, T.K.K.
- OPPEL JENŐ, Dr. (1931): Cegléd múltja. In Kolofont József (szerk.): *Cegléd*. Budapest, Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatala.
- PAIKERT ALAJOS – TAGÁNYI KÁROLY (szerk.) (1898): *Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle V*. Budapest, „Pátria” irodalmi vállalat és részvénytársaság nyomdája.
- REZNÁK ERZSÉBET (2010): *Ceglédi bibliográfia*. Cegléd, Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága Kossuth Múzeum.
- RÉVÉSZ LÁSZLÓ (1955): Küzdelmes századok. Adalékok Cegléd Társadalmi viszonyaihoz a török hódoltság megszűntétől a 19. század közepéig. *Ceglédi élet* 1. sz. 23.
- SCHWARCZ KATALIN: *Mária Terézia látogatása a budai klarisszáknál 1751. augusztus 8.-án. A budai klarissza zárda története*, 3. rész. [online]: http://epa.oszk.hu/02100/02120/00029/pdf/ORSZ_BPTM_TBM_29_135.pdf Hozzáférés: 2013. 04. 18. 14:30
- SCHWARCZ KATALIN (2003): „Mert ihon jönnek aßonyotok és kezében újszoknyák”. *Források a klarissza rend magyarországi történetéből*. Budapest, METEM.
- SZABÓ KÁLMÁN (1955): A ceglédi pástoréletről. 39. *Ceglédi élet* 1. sz.
- SEMPÉTERY IMRE (szerk.) (1912): *Oklevéltani naptár*. Budapest, MTA.
- SZIJARTÓ M. ISTVÁN (2006): *Nemesi társadalom és politika. Tanulmányok a 18. századi magyar rendiségről*. Budapest, Universitas Könyvkiadó.
- TAKÁCS LAJOS (1987): *Határjelek, határjárás a feudális kor végén Magyarországon*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- VELKER JÁNOS (1931): Cegléd Rákóczi szabadságharca után 1848-ig. In Kolofont József (szerk.): *Cegléd*. Budapest, Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatala.